

др Здравка Петковић
др Чедомир Глигорић

МЕНАџЕРСКО РАЧУНОВОДСТВО (7)

УКУПНИ, ГРАНИЧНИ И ПРОСЕЧНИ ТРОШКОВИ

Укупни трошкови

Управљање укупним, просечним и граничним (маргиналним) трошковима представља **кључан задатак менаџерског рачуноводства**.

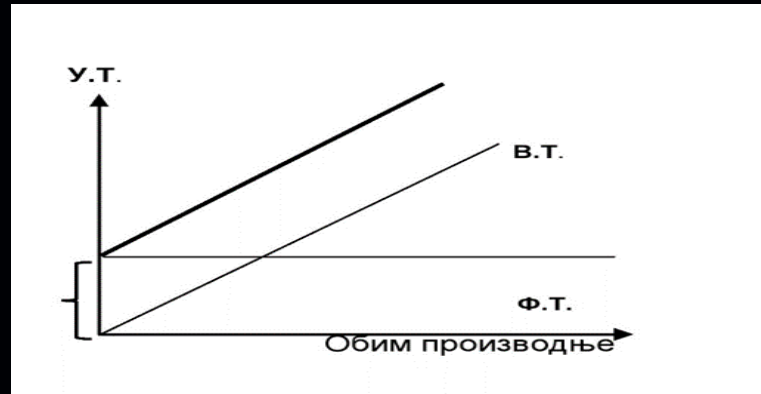
Концепт укупних трошкова, с аспекта менаџерског рачуноводства, **ужи је у односу на концепт расхода који обухватају финансијске и остале (ванредне) расходе**.

До износа укупних трошкова можемо доћи на више начина:

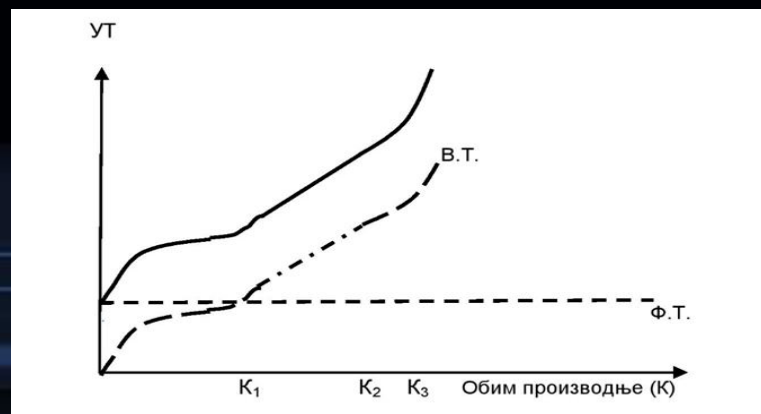
- $УТ = \sum K_B \times Ц_B$
- $УТ = \sum T_B$
- $УТ = T_D + T_I$
- $УТ = \Phi T + B T$
- Концепт укупних трошкова с аспекта менаџерског рачуноводства односи се на анализу укупних трошкова по функционалним подручјима, погонима, производним линијама, активностима, местима трошкова и слично.

Укупни трошкови

- Графички приказ укупних трошкова – теоријски модел

- Графички приказ укупних трошкова – стварност

Укупни трошкови

Укупни трошкови представљају збир фиксних и варијабилних трошкова, а крива укупних трошкова, графички посматрано, добија се паралелним померањем криве варијабилних трошкова ка тачки пресека линије фиксних трошкова са ординатом.

Услед присуства прогресивно и дегресивно варијабилних трошкова, у почетку, обим производње има тренд бржег раста од пораста укупних (и просечних) трошкова, затим наступа период уједначеног раста, да би, после тога, трошкови (укупни и просечни) имали изразиту прогресију увећања у односу на кретање производње.

Просечни трошкови

Просечни трошкови дају одговор на питање колики су **трошкови производа по јединици произведених учинака**. Вредност просечних трошкова даје информацију менаџерима о томе **колико кошта, у просеку, свака произведена јединица производа**. Зато се износ просечних трошкова, врло често, назива **ценом коштања готових производа по јединици**.

$$ПТ = \frac{УТ}{К}$$

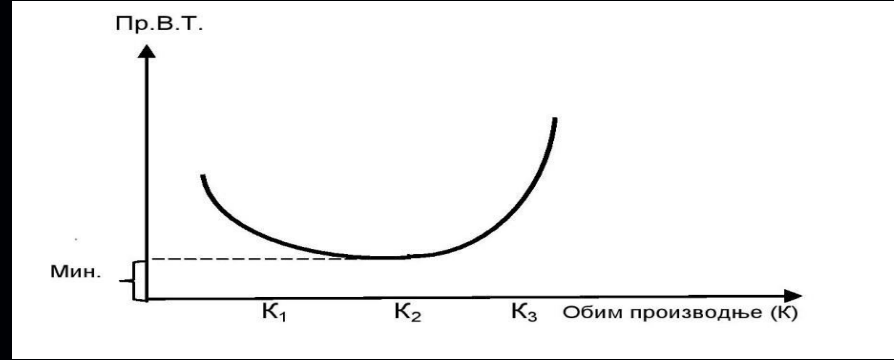
Просечни укупни трошак састоји се из **просечног фиксног и просечног варијабилног трошка**.

$$ПТ = \frac{ВТ}{К} + \frac{ФТ}{К}$$

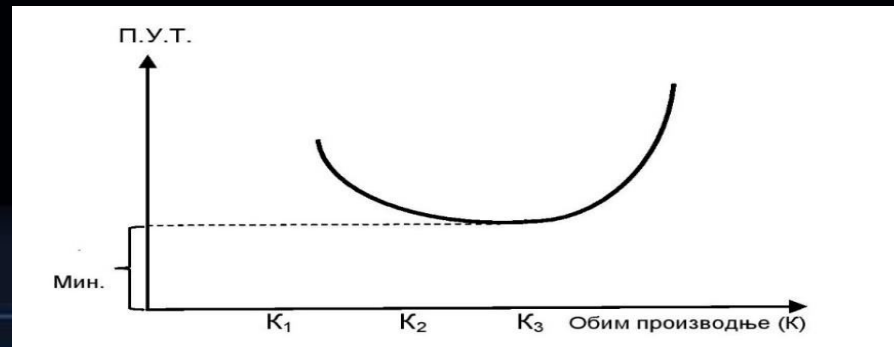
Важи за кратак рок, у дугом року, сви трошкови су варијабилни.

Просечни трошкови

Просечни варијабилни трошкови

Просечни укупни трошкови

Крива просечног трошка има сличан облик криви просечног варијабилног трошка, **Минимум просечног трошка постиже при већем обиму производње. Такође, минимални просечни трошкови су виши у односу на просечне варијабилне трошкове (за износ просечних фиксних трошкова)**

Гранични трошкови

Гранични трошак представља трошак производње додатне јединице производа.

$$ГТ = \frac{\text{Промена УТ}}{\text{Промена К}}$$

Диференцијални трошкови представљају апсолутну разлику у трошковима између два сукцесивна степена запослености.

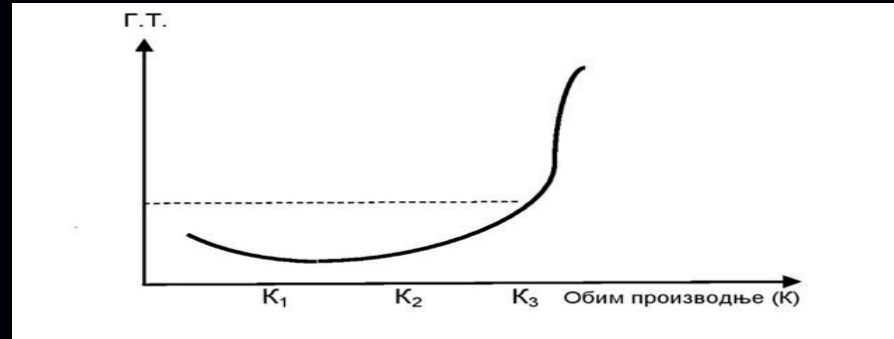
Ако се налазимо у истој зони искоришћености капацитета до износа диференцијалних трошкова по једном производу (граничног трошка) долазимо на следећи начин:

- $\text{Д. Т./производ} = \frac{\text{Диференцијални трошак (прираст УТ)}}{\text{Слој производње}}$

Слој представља разлику између увећање производње и постојеће производње у оквиру исте зоне искоришћености капацитета.

Гранични трошкови

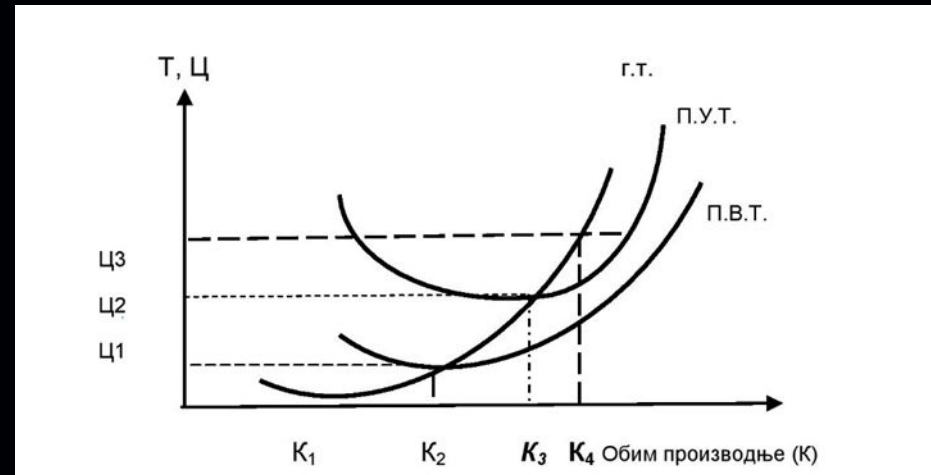
Закон растућих граничних трошкова представља правило по коме, након достизања одређеног обима производње, гранични трошкови производње додатних јединица производа почињу да расту и то прогресивно.

Гранични трошкови достижу свој минимум пре минимума просечних и просечних варијабилних трошкова.

Оптимални обим производње

Оптималан обим производње је обим при коме **се достиже максималан износ добити. Основни циљ производних предузећа је максимирање профита.**

К2 – тачка затварања предузећа

К3 – праг рентабилности (преломна тачка)

К4 – оптималан обим производње (максималан профит)

Повећање трошковне ефикасности

Трошковна ефикасност **подразумева стварање оптималног односа између уложених трошкова и постигнутих резултата.**

Повећање трошковне ефикасности **усмерено је на максимирање профита као врховни циљ пословања предузећа. Пораст трошковне ефикасности директно утиче на висину периодичног резултата. Ефикаснија производња снижава просечне трошкове (цену коштања), што при истом нивоу прихода (продајне цене) ствара услове за увећање периодичног резултата.**

Приликом унапређења трошковне ефикасности менаџмент може користити две стратегије:

1. **Снижавање трошкова и**
2. **Контролу трошкова.**

Снижавање трошкова првенствено се односи на могућност **смањења апсолутног износа трошкова.** При томе, менаџмент предузећа не снижава све, већ само оне трошкове који су непотребно високи. Такође, снижавање трошкова односи се и на смањење релативног учешћа трошкова у повећаном приходу.

Свако увећање прихода доводи до тога да се смањује **удео фиксних трошкова у укупном приходу (економија обима), што увећава профит предузећа**

Повећање трошковне ефикасности

Контрола трошкова усмерена је на одржавања трошкова унутар задатих оквира и спречавање настанка прекомерних трошкова – прекорачења задатих трошкова.

Свако негативно одступање од задатих (нормативних) трошкова третира се расходима периода.

Уколико је систем контроле трошкова добро спроведен и функционише у дужем периоду, врло је могуће да неће бити ни потребе за применом стратегије снижавања трошкова.

Међутим, уколико појава нове конкуренције или спољни фактори (рецесија, ратови, крах берзе) угрозе остварење профита, онда примена стратегије снижавања трошкова постаје неизбежна.